

entre les serralades del Pinde i de l'Olimp, al fons de les planes de la Farsàlia. Es conserven obres del nostre pintor al monestir d'Hagios Barlaam.

Un altre monestir de la muntanya que porta específicament el nom de Meteoros, en el seu petit museu conserva un plat de Manises del segle XIVe el dibuix del qual forma un escut amb un griu rampant.

QUART CONGRÉS INTERNACIONAL D'ARQUEOLOGIA (BARCELONA, 1929).

Amb motiu d'haver-se aplegat a l'anomenat Palau Nacional de l'Exposició de Barcelona de 1929, una gran quantitat d'objectes arqueològics en la secció que portava el nom de «Espanya Primitiva», va ésser reunit aquest Congrés.

El president fou el Sr. Duc d'Alba i el Comité executiu estava format pels senyors Melida, Gómez-Moreno, Obermaier, Álvarez-Ossorio i Ferrándiz, tots ells de Madrid, el Sr. Taracena, de Sòria i el Sr. Bosch i Gimpera, de Barcelona, que actuà de Secretari. Hi assistiren gran nombre de delegacions estrangeres, les més nombroses l'alemanya, la italiana i la francesa, formades pels arqueòlegs més remarcables de cada país. Les sessions, que es celebraren a la Universitat, varen tenir lloc del 23 al 29 de setembre, i al mateix temps es donaren al Palau Nacional una sèrie de conferències davant de l'enorme quantitat de troballes reunides en les vitrines de la secció primitiva. Després, fins el 7 d'octubre, es realitzaren diverses excursions arqueològiques, que es vegeren molt concorregudes, a Empúries, Tarragona, Mallorca, poblats ibèrics del Baix Aragó, Azaila, Saragossa i Numància.

Per a facilitar aquestes visites el Congrés publicà tretze guies arqueològiques, que són ressenyades en altre lloc. Entre les moltes comunicacions presentades n'hi havien poques referents a la nostra terra. Fins ara no s'han publicat les Actes i Memòries del Congrés. L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS no hi volgué ésser representat i es limità a rebre en visita íntima als delegats estrangers en el domicili del President.

QUINT CONGRÉS INTERNACIONAL D'ARQUEOLOGIA (ALGER, 1930).

Un dels actes celebrats a Alger amb motiu del centenari de l'ocupació francesa, fou el V Congrés Internacional d'Arqueologia, que tingué lloc únicament un any després del reunit a Barcelona.

Fou President d'honor el Governador general d'Algèria i president efectiu M. Stéphane Gsell, el gran historiador de l'Àfrica antiga, traspasat fa poc. M. Albertini, tan conegut entre nosaltres, ocupà el secretariat. Les delegacions estrangeres foren nodrides, encara que no tant com les que van als Congressos a Europa, segurament per la major distància del lloc de reunió. Les sessions tingueren lloc a l'edifici universitari els dies 14, 15 i 16 d'abril. Les excursions realitzades un cop finit el Congrés, que foren d'un gran interès arqueològic, permeteren visitar als congressistes les restes romanes abundantíssimes i admirablement conservades de Cherchell, Tipassa, Djemila (Cuicul), Zana (Diana), Madauros, Timgat (Thamugadi), Constantina, Bona i Tebessa. Alguns congressistes allargaren el viatge per a visitar les grans ruïnes de la Tunísia: Sbeitla, Dugga, Cartago, etc. En representació de l'INSTITUT assistí al Congrés el Sr. Puig i Cadafalch que presidí una de les Seccions. Hi assistiren també els arqueòlegs catalans senyors Bosch i Gimpera i Serra-Ràfols.

INFORME DE LA SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, PER A LA RESTAURACIÓ DELS ESTUDIS GEOGRÀFICS.

L'estudi de la Geografia és un complement de la Història, i d'una part de la ciència geogràfica es pot dir que és història pura.

En el curs de vint-i-cinc anys passats en les nostres recerques ho havem tocat més d'una vegada. La Geografia se'ns ha presentat en uns cassos com a directriu en l'exposició històrica

(estudi d'un personatge per l'itinerari que ha seguit durant la seva vida). Altres vegades l'estudi històric ha estat íntimament compenetrat amb l'estudi geogràfic perquè tots els fets són condicionats per les circumstàncies de lloc i de temps; així succeeix en el treball sobre les nostres Cròniques. A més «la preocupació de localitzar el fenomen i de fixar-ne i explicar-ne l'extensió» que, com diu Martonne, és l'essència de la Geografia, ha dominat en les recerques prehistòriques i en les de l'art clàssic i medieval. (*Forma Romani Imperii* i Geografia del primer art romànic.)

En altres recerques històriques la naturalesa del fenomen es presenta d'una manera que es fa difícil d'afirmar si es tracta d'un estudi històric o geogràfic, com succeeix en la Toponímia.

D'altra banda, en la història de la ciència geogràfica hi ha una part, en la qual nosaltres estem cridats a col·laborar com la que fa referència a cartografia hebraica o mallorquina, que ha format els portulans i les cartes marines, base dels grans descobriments geogràfics. Hi ha qui parla d'una carta mallorquina que va pertànyer a Colom, però és indubtable que Américo Vespuccio, n'utilitzà una de catalana que avui nosaltres posem en el nostre arxiu històric. D'elles hem parlat en els ANUARIS de l'INSTITUT i una tasca ben nostra seria l'estudi d'aquests documents escampats avui per les biblioteques de tot Europa.

Les necessitats del país, a més a més, ens han obligat a encarregar-nos de serveis íntimament lligats amb la Geografia com el Mapa Geogràfic de Catalunya sense la elaboració del qual haurien estat impossibles gran part de les nostres recerques. El mapa ens ha portat a l'estudi de la Toponímia per tal de poder controlar els noms actuals amb fonaments científics i aquesta tindrà per conseqüència que ens dediquem a la Geografia històrica.

Per altra part, gairabé sempre és impossible deslligar les nostres investigacions científiques històriques de l'estudi del lloc on es verifiquen. Encara més, és cosa sabuda de quina manera els fets geogràfics són, amb freqüència, determinants de la Història. Així existeix una Geografia de la Història (com ha titulat el seu llibre Jean Brunhes i Camille Vallans el seu estudi de *Geografia de la Pau i de la Guerra*) la qual explica la formació i els límits de les agrupacions humanes i constitueix la base per a l'estudi de la Geografia política.

Tots aquests noms: Geografia auxiliar de la Història, Geografia causa de la història, Geografia de la Història i Història de la Geografia són com la prova de que ens cal estudiar la Geografia pròpiament dita amb tota la seva plenitud i cercar la manera d'adjuntar-nos especialistes, donant-los mitjans d'investigació i de publicació i metoditzant les diverses iniciatives escampades que existeixen a Catalunya.

Una gran part de la Geografia humana és una ciència històrica. Brunhes mateix ho ha dit: «La Geografia humana en el seu sentit més general enclou la Geografia de la Història, la qual, per la seva banda, enclou la Geografia política.»

Es veritat que una part de la ciència Geogràfica es troba naturalment allunyada dels nostres mètodes i de la nostra preparació, així la Geografia matemàtica i la Geografia física; la primera lligada amb l'Astronomia, la Geodèsia i les ciències físico-matemàtiques en general, i la segona vivint de la Geologia, la Meteorologia, la Botànica i la Zoologia. La mateixa Geografia humana s'ocupa en part de la relació i dependència entre els fenòmens humans i els fenòmens físics, però aquest lligam de relació amb altres ciències és comú a totes elles. La Cronologia, per exemple, té arrels astronòmiques que cauen fora del nostre camp d'estudi. Tanmateix aquest problema té, de fa temps entre nosaltres, la solució de la col·laboració de les diverses Seccions de l'INSTITUT.

La forma de proveir a l'ideal que ací es proposa podria ésser doble: una acadèmica i d'investigació, l'altra de formació del geògraf i de divulgació. La primera tasca podria començar tot seguit. A l'ANUARI 1927-1931, en el qual treballarem seria oberta una Secció geogràfica de Catalunya amb totes les parts en què es divideix en les altres Subseccions, o sigui: Crònica dels fets generals de la ciència geogràfica, Congressos geogràfics, Exposicions de cartografia, Estat del nostre mapa geogràfic, etc.; biografia del geògraf mort que s'han ocupat de Catalunya, bibliografia de llibres, de revistes i cartes geogràfiques publicades, etc. Després es podria formar una Societat de Geografia a semblança de la de Biologia i de la d'Història Natural que fa tant de temps patrocina la Secció de Ciències de l'INSTITUT. Aquesta Societat hauria d'ésser constituïda per un nombre limitat de membres, més aviat petit, de deu a vint, la nostra Secció els donaria local i mitjans de publicació, primer dintre del nostre ANUARI de ciències històriques, després dintre un Anuari propi. Així mateix la Biblioteca podria facilitar-los l'adquisició de llibres.

També seria útil que aquesta ciència, nova a Catalunya, tingués un Seminari on els geògrafs es formessin. Potser ens manca l'home complet amb gran autoritat per a dirigir-lo però tenim certament l'home amb aquella formació relativa que seria possible acabar de completar a l'estranger seguint diversos cursos metòdics que es donen en vàries Universitats d'Europa. Caldria escollir, ens sembla, aquelles que no plantegen el problema previ de la coneixença d'un idioma, tal com les de França o d'Itàlia. L'INSTITUT, aconsellat d'especialistes, hauria de fixar els llocs i curssets a seguir; després l'ensenyament i la recerca acabarien la formació i l'assistència a congressos i la col·laboració a l'estudi aliè perfeccionaria l'home.

Aquest és, en línies generals, el pensament que sotmetem a la resolució de la Secció de Ciències Històriques — J. PUIG I CADAFAŁCH. — FRANCESC MARTORELL.

INFORME RELATIU A LA PUBLICACIÓ DELS REGISTRES DE PERE DE LLUNA (BENET XIIIe).

La Secció Històrico-Arqueològica de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS ha rebut, per mediació del Sr. Lluís Nicolau d'Olwer, la proposta del Prof. J. A. Baxter de la Universitat de Sant Andreu d'Escòcia, d'estudiar la possibilitat d'una publicació conjunta, per part de les dues entitats, dels registres de Pere de Lluna, al qual romangueren fidels els escocesos fins al darrer moment i que trobà a Penyíscola el seu últim refugi.

La gloriosa tradició de la Universitat Escocesa faria ja que l'INSTITUT acollís amb la més viva simpatia una proposta seva, aquella, però, creix encara en aquest cas per tal com té per finalitat l'il·lustrar una figura, el saber i la virtut de la qual no han estat mai posats en dubte ni pels més apassionats enemics i que ha exercit durant molt temps en la nostra història, sovint d'una manera decisiva, una influència considerable. Noble aragonès, el professor de la Universitat de Montpeller, no es desentenía de les qüestions que dividien en bàndols contraris la gent de la seva terra a finals del XIVe; parent de la casa reial catalana, home d'austeritat i de ciència, assolí aviat el cardenalat i, llegat pontifici, corria els estats hispànics pels afers del cisma; arribat al pontificat, la seva actuació en els afers catalans és més viva encara i segurament no fou extern a la decisió dels compromissaris de Casp posant damunt la testa del representant d'una nova dinastia la corona reial que secularment s'havien transmès els successors de Guifré el Pilós, el fundador de la casa de Barcelona. Abandonat de tots, llevat dels escocesos i els senyors d'Armanyac, ell trobarà encara en el petit poble valencià que el mar gairebé envolta, l'assil segur des d'on mantenir, fidel fins a la mort, la seva autoritat que pocs respecten.

Aquesta figura tan interessant per a la nostra història ha atret poc, cal reconèixer-ho, la curiositat dels nostres investigadors. En parlen sovint els autors d'històries generals i locals en trobar-lo fatalment barrejat amb els afers interns del temps; li dediquen breus notes els Diccionaris i Bibliografies, Nicolás Antonio, Latana, Torres Amat; cal, però, arribar als nostres dies per a trobar en el llibre del canonge Puig *Pedro de Luna* el primer esforç important per a estudiar la seva complexa personalitat. I no és que manquin els documents; l'Arxiu de la Corona d'Aragó, el de la Catedral de Barcelona, per no esmentar més que els més importants, guarden encara fonts precioses d'informació pels investigadors; el Prof. Dr. Enric Finke ha iniciat, amb resultats esplèndids, l'estudi del primer d'aquests dipòsits, per on havien passat abans, més ràpidament, el P. Denifle i el P. Ehrle; el darrer encara amb la publicació de la Crònica de l'Alpartil ha ajudat a fer conèixer més íntimament la figura de Pere de Lluna, la biblioteca del qual té així mateix en estudi.

Els registres de Benet XIIIe no han cridat tampoc l'atenció dels innombrables estudiosos que han passat per l'Arxiu Apostòlic Vaticà i fins les obres que escriví són en la seva majoria inèdites.

Tot esforç que tendeixi a fer conèixer aquestes fonts disperses inexplorades ha d'ésser esguardat amb efecte i és per això que el treball proposat pel Prof. Baxter ha de merèixer en principi la nostra adhesió i la col·laboració del nostre INSTITUT, dins el que permetin els seus mitjans.

Es presenten, però, tot seguit una sèrie de qüestions que cal resoldre prèviament, especialment respecte l'abast del treball i la manera de realitzar-lo.